

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לעת החדשה המוקדמת 13043 - 1500-1850

תאריך עדכון אחרון 16-08-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמןנו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

İZMFOS: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אלי לדרהנדLER

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: eli.lederhendler@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יומ'D 10:30 חדר 424 בניין יהדות זמןנו

מורים הקורס:

תאור כללי של הקורס:

סקירת המגמות המרכזיות בתולדות היהודים מהמאה ה-ט' ועד אמצע המאה הי"ט, בקהילות העבריות באירופה, המזרח התיכון, וארצות הברית. נושאי הקורס מוחלקים לפי: תהליכיים ואירועים מרכזיים; גיאוגרפיה ומרקבים; דת וזרמים דתיים היהודיים ביהדות דאז; מוסדות והנגגה; ח"י היהודים תחת שלטון באירופה הנוצרית וארצאות האסלאם; אמנציפציה והמהפכות בצרפת ובארצות הברית; מלחמות נפוליאון והשלכותיהן ברגעם למעמד היהודים; פרשת دمشق, קולוניאליזם מערבי בצרפת אפריקה והמזרח התיכון; מהפכות 1848.

מטרות הקורס:

תיאור הקורס והחשיבות כללית:

הקורס רינו מבוא כללי להיסטוריה היהודית בעת החדשה המוקדמת, על שלל התמורות שהלכו בה"י היהודים בעידן החדש. תמורות אלה יבדקו במרקבים ובסביבות תרבויות שונות. מדובר בשינוי מעמדם האזרחי של היהודים; ח"י הקהילה; שינוי דפוסי דת ותרבות. שאלות מפתח כגון אמנציפציה והטפלות לזרמים דתיים וועלן לדין, מגמות של הגירה והתיישבות, וכן סוגיות נבחנות בספרות ההיסטורית והగרפית הרלוונטיות לתקופה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

תרגיל מסכם – מורכב משני חלקים: א) שלושה דו"חות קריאה, על פריטיביבליוגרפיה מתוך הקורס (חומר קריאה, כולל קריאת חובה וגם קריית רשות [קריאה להעשרה] שמופיעה בשיעורים שונים); ב) חיבור על נושא רוחבי, של סמן רשימת שאלות שיוצגו לפניכם לקריאת סוף הסמסטר.
את הדוחות על קטעי הקריאה אפשר להכין תוך כדי הסמסטר, אך ההגשה שלהם תהיה ביחד עם הגשת החיבור. מועד אחרון להגשת כל התרגיל: עד 31.1.2019. מסירת עבודות (והחזר עבודות): דרך מזכירות החוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמןנו (חדר 4409 רוח).
3. *Papers for this course may be written in either English or Hebrew.*

דרישות נוכחות (%):

75%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תוכנית הלימודים בקורס:

תכנית הקורס:

שיעור 1 17.10.18

קווים יסוד: מתי מתחילה העת החדשה, ומה כרוך בשאלת זו?
קריאת רקע (קריאה להעשרה -- מומלץ):

תולדות היהודים בארץות האסלאם, בעריכת ש. בר-אשר, י. ברנאי, ו. טובי, כרך 1, חלק שני, מאת ערך ברנאי: "היהודים באימפריה העות'מאנית", עמ' 73-102; Robert Seltzer, *Jewish People, Jewish Thought* (Macmillan, 1980), chapter 10 (pp. 454-505).

שיעור 24.10

הפזרה של יוצאי ספרד ופורטוגל—יהודים, מומרים, ואנוסים
קריאה:

יוסף קפלן, "השיבה אל ההיסטוריה היהודית והכנסה המחודה אל התודעה האירופאית: קווים לדמותם של הפזרה הספרית במערב בראשית העת החדשה", בתוך: הציונות והזירה להיסטוריה, בעריכת ש. איזנשטיין (הוצאת יד יצחק בן צבי, 1999), עמ' 195-210; Jonathan Israel, "Jews and Crypto-Jews in the Atlantic World Systems, 1500-1800," *In Atlantic Diasporas*, ed. by Richard Kagan and Philip Morgan (Johns Hopkins University Press, 2009), pp. 3-17.

קריאה להעשרה:

Lionel Kochan, *The Making of Western Jewry 1600-1819* (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 28-43; אברהם מלמד, "גלוּ אמריקה בספרות היהודית במאות ה-16 וה-17", בתוך: בעקבות קולומבו: אמריקה 1492-1992, בעריכת מירי אליאב-פלדון (מרכז זלמן שזר, 1996), עמ' 443-464.

שיעור 31.10

התפרצויות רדיkalיות משתי קצוות העולם היהודי-ספרדי: השבתאות מול שפינואה
קריאה:

אסתר בנבשה ואהרון רודרג, יהוד' ספרד בארץות הבלקן (מרכז שזר, 2001), עמ' 62-76; Robert Seltzer, *Jewish People, Jewish Thought*, pp. 547-557.

שיעור 7.11

יהודי פולין לפני ואחרי גזירות ת"ח ות"ט (1648-1649)

קריאה:

יעאל רباء, "גמרות ת"ח ות"ט: ההתרחשות ומשמעותה", בתוך קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם בעריכת י. ברטל ו. גוטמן, (מרכז שזר, 1997), כרך 1, עמ' 179-191; גרשון דוד הונדרט, "חי היהודים בפולין-ליטא במאה ה-18" בטור: קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם, כרך 1, עורךים י. ברטל ו. גוטמן, עמ' 225-241.

קריאה להעשרה:

شمואל אטינגר, בין פולין לרוסיה (מוסד ביאליק ומרכז זלמן שזר, 1994), עמ' 174-185 ("וуд ארבע ארצות"); דוד אסף, "עולם התורה בפולין במאות הט"ז-ה"ז", בתוך: קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם בעריכת י. ברטל ו. גוטמן, (מרכז שזר, 1997), כרך 2, עמ' 69-111.

שיעור 14.11

מושגים במרחב ובסביבה

קריאה:

Lionel Kochan, *The Making of Western Jewry 1600-1819* (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 44-72.

קריאה להעשרה:

Benjamin Ravid, "All Ghettos Were Jewish Quarters, But Not All Jewish Quarters

Were Ghettos," Jewish Culture and History, vol. 10, nos. 2-3: 5-24;
Andrea Schatz, "Detours in a Hidden Land: Samuel Romanelli's Masa Bearav," in
Jewish Studies at the Crossroads of Anthropology and History, ed. Boustan et al
(University of Pennsylvania, 2011), pp. 164-184.

שיעור 6 21.11

החסידות

קריאה:

גרשון דוד הונדרט, גאולה קטנה ומעט כבוד: החבורה היהודית בפולין-ליטא במאה השמונה-עשרה, עמ' 139-164; 165-187; 188-211*.

קריאה להעשרה:

Mendel Piekarz, "Hasidism as a Socio-Religious Movement, on the Evidence of Devekut," in Hasidism Reappraised, ed. by Ada Rapoport-Albert (Littman Library, 1996), pp. 225-248.

* כל קטע מתוך שלושת הקטעים בספרו של הונדרט מהווים ייחידה שנייה לסכמה כד"ח קריאה נפרד].

שיעור 7 28.11

ההשכלה, התודעה ההיסטורית החדשה, ומגמות ל"נירמול" היהודים
קריאה:

שמעאל פינר, השכלה וההיסטוריה (מרכז שור, 1995), קטע מהפרק הראשון, עמ' 21-76.

קריאה להעשרה:

Lionel Kochan, The Making of Western Jewry 1600-1819 (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 231-249.

שיעור 8 5.12

שלחי המאה ה-18 (א): מהפכות באמריקה וצרפת
קריאה:

. סרנה, היהדות באמריקה, פרקים 1-2 * [&eq; שווה שני דוחות קריאה, באורך כפול]; נמצא גם באתר הספרייה כמשאב אלקטרוני;

Mendes-Flohr and Reinharz (eds.), The Jew in the Modern World, pp. 101-124.

קריאה להעשרה:

Lisa Moses Leff, Sacred Bonds of Solidarity: The Rise of Jewish Internationalism in Nineteenth-Century France (Stanford University Press, 2006), chap. 1.

שיעור 9 12.12

המשך דיון על שלחי המאה ה-18 (ב): חלוקות פולין והשלכותיה
קריאה:

גרשון בקון, פולין-פרקים בתולדות היהודי מזרח-איロפה ותרבותם, ייחידה 8: "מפולין ל'מזרחה אירופאי-יהודי מזרח איロפה לארכזיהם", הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 22, 13-22, 95-105; ישראל ברטל, "גיבורים או מומי לב: יהודים צבאיותיה של פולין 1863-1894", בתרן: קיום ושבור, ערך. ברטל ו. גוטמן (מרכז שור, 1997), כרך 1, עמ' 1, 353-368.

שיעור 10 19.12

האימפריה הרוסית, עד 1844

קריאה:

שמעאל אטינגר, בין רוסיה לפולין (מוסד ביאליק ומרכז זלמן שור, 1994), עמ' 217-233 ("היסודות

והמנגות בעיצוב מדיניותו של השלטון הרוסי כלפי היהודים עם חלוקת פולין"); גרשון בקון, פולין-פרקם בתולדות היהודי מזרח-אירופה ותרבותם, ייחידה 8: "מפולין ל'מזרח אירופה'--יהודי מזרח אירופה לארכזותיהם", הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 24-40.

קריאה להעשרה:

John Doyle Klier, Russia Gathers Her Jews: The Origins of the 'Jewish Question' in Russia, 1772-1825 (Northern Illinois University Press, 1986), chapter 3, chapter 4.*

- בכתיבת סיכום על פרקים אלה בספר של קליר, ניתן לסכם אותם בנפרד, או לשלב את שני הסיכומים יחד בדו"ח באורך כפול (eq&eq; שווה ערך שני דו"חות קריאה).

שיעור 11 26.12

יהודית ארצאות האסלאם על סוף עידן הקולוניאליים

קריאה:

שלום בר-אשר, "יהודים באפריקה הצפונית ובמצרים", בთור: תולדות היהודים בארצות האסלאם, כרך 1, עורך ש. בר-אשר, י. ברנאן, טובי, עמ' 170-121 * [eq&eq; 3 דו"חות קריאה];

או - [הבחירה בידיכם]: יוסף טובי, "המרכז היהודי באסיה", בთור: תולדות היהודים בארצות האסלאם, כרך 1, עורך ש. בר-אשר, י. ברנאן, טובי, עמ' 47-3 * [eq&eq; שווה 2 דו"חות קריאה].

קריאה להעשרה:

Susan G. Miller, et al., "Inscribing Minority Space in the Islamic City: The Jewish Quarter of Fez, 1438-1912," Journal of the Society of Architectural Historians, vol. 60, no. 3 (2001): 310-327.

שיעור 12 2.1.19

ראשיתה של תנועת הרפורמה ביהדות

קריאה:

מיכאל מאיר, בין מסורת לקדמה: תולדות התנועה הרפורמית ביהדות, פרק 1.

שיעור 13 9.1

המשגת ה"אורטודוקסיה": מפעל המשכיות והשמרנות

קריאה:

משה סמט, החדש אסור מן התורה: פרקים בתולדות האורתודוקסיה (ירושלים: מרכז דינור, האונ' העברית, כרמל, 2005), עמ' 32-14 -- שווה שני דו"חות קריאה (eq&eq; 6 עמודים);

צבי זהר, האירו פנוי המזרח (ת"א: הקיבוץ המאוחד, 2001), עמ' 38-19.

שיעור 14 16.1

סיכום

קריאה:

Robert Seltzer, Jewish People, Jewish Thought (Macmillan, 1980), chapter 11 ("The European State and the Jews, 1770-1880").

חומר חובה לקריאה:

תכנית הקורס:

שיעור 1 17.10

קווינטיסט: מתי מתחילה העת החדשה, ומה כרוך בשאלת זו?
קריאה רקע (קריאה להעשרה -- מומלץ):

תולדות היהודים בארצות האسلام, בעריכת ש. בר-אשר, ו. ברנאן, ו. טובי, כרך 1, חלק שני, מאת ערך ברנאן: "היהודים באימפריה העות'מאנית", עמ' 73-102;

Robert Seltzer, Jewish People, Jewish Thought (Macmillan, 1980), chapter 10 (pp. 454-505).

שיעור 2 24.10

הפזרה של יוצאי ספרד ופורטוגל—יהודים, מומרים, ואנוסים
קריאה:

יוסף קפלן, "השיבה אל ההיסטוריה היהודית והכינסה המחדשת אל התודעה האירופאית: קווים לדמותם של הפזרה הספרית במערב בראשית העת החדשה", בתרן: הצינות והחזרה להיסטוריה,
בעריכת ש. איינשטיין (הוצאת יד יצחק בן צבי, 1999), עמ' 195-210;

Jonathan Israel, "Jews and Crypto-Jews in the Atlantic World Systems, 1500-1800," In Atlantic Diasporas, ed. by Richard Kagan and Philip Morgan (Johns Hopkins University Press, 2009), pp. 3-17.

קריאה להעשרה:

Lionel Kochan, The Making of Western Jewry 1600-1819 (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 28-43;

אברהם מלמד, "גלוּ אמריקה בספרות היהודית במאות ה-16 וה-17", בתרן: בעקבות קולומבו:
אמריקה 1492-1992, בהריכת מירי אליאב-פלדון (מרכז זלמן שזר, 1996), עמ' 443-464.

שיעור 3 31.10

התפרצויות רדיkalיות משתי קצוות העולם היהודי-ספרדי: השבתאות מול שפינוזה
קריאה:

אסתר בנבשה ואהרון רודרג, יהודי ספרד בארצות היבשת (מרכז שזר, 2001), עמ' 62-76;
Robert Seltzer, Jewish People, Jewish Thought, pp. 547-557.

שיעור 4 7.11

יהודי פולין לפני ואחרי גירושות ת"ח ות"ט (1648-1649)
קריאה:

יעאל רבא, "גירושות ת"ח ות"ט: ההתרחשות ומשמעותה", בתרן קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם
בעריכת ו. ברטל ו. גוטמן, (מרכז שזר, 1997), כרך 1, עמ' 179-191;
גרשון דוד הונדרט, "ח"י היהודים בפולין-ליטא במאה ה-18" בתרן: קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם,
כרך 1, עורךים ו. ברטל ו. גוטמן, עמ' 225-241.

קריאה להעשרה:

שמעואל אטינגר, בין פולין לרוסיה (מוסד ביאליק ומרכז זלמן שזר, 1994), עמ' 174-185 ("עד ארבע
ארצאות");

דוד אסף, "עולם התורה בפולין במאות הט"ז-ה"ז", בתרן: קיומ ושבר: יהודי פולין לדורותיהם בעריכת
. ברטל ו. גוטמן, (מרכז שזר, 1997), כרך 2, עמ' 111-69.

שיעור 5 14.11

מושגים במוחcab ובסביבה

קריאה:

Lionel Kochan, *The Making of Western Jewry 1600-1819* (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 44-72.

קריאה להעשרה:

Benjamin Ravid, "All Ghettos Were Jewish Quarters, But Not All Jewish Quarters Were Ghettos," *Jewish Culture and History*, vol. 10, nos. 2-3: 5-24; Andrea Schatz, "Detours in a Hidden Land: Samuel Romanelli's *Masa Bearav*," in *Jewish Studies at the Crossroads of Anthropology and History*, ed. Boustan et al (University of Pennsylvania, 2011), pp. 164-184.

שיעור 6 21.11

החסידות

קריאה:

גרשון דוד הונדרט, גאולה קטנה ומעט כבוד: החבורה היהודית בפולין-ליטא במאה השמונה-עשרה, עמ' 139-164; 165-187; 188-211*.

קריאה להעשרה:

Mendel Piekarz, "Hasidism as a Socio-Religious Movement, on the Evidence of *Devekut*," in *Hasidism Reappraised*, ed. by Ada Rapoport-Albert (Littman Library, 1996), pp. 225-248.

[* כל קטע מתוך שלושת הקטעים בספרו של הונדרט מהווים ייחידה שנייה לסכמה כד"ח קריאה נפרד].

שיעור 7 28.11

ההשכלה, התודעה ההיסטורית החדשה, ומגמות לנירמול" יהודים

קריאה:

שמעאל פינר, השכלה וההיסטוריה (מרכז שור, 1995), קטע מהפרק הראשון, עמ' 21-76.

קריאה להעשרה:

Lionel Kochan, *The Making of Western Jewry 1600-1819* (Palgrave/Macmillan, 2004), pp. 231-249.

שיעור 8 5.12

שלחי המאה ה-18 (א): מהפכות אמריקה וצՐפת

קריאה:

'. סרנה, היהדות אמריקה, פרקים 1-2 * [eq; שווה שני דוחות קריאה, באורך כפול]; נמצא גם באתר הספרייה כמושאALKTRONI;

Mendes-Flohr and Reinhartz (eds.), *The Jew in the Modern World*, pp. 101-124.

קריאה להעשרה:

Lisa Moses Leff, *Sacred Bonds of Solidarity: The Rise of Jewish Internationalism in Nineteenth-Century France* (Stanford University Press, 2006), chap. 1.

שיעור 9 12.12

המשך דיון על שלחי המאה ה-18 (ב): חלוקות פולין והשלכותיה

קריאה:

גרשון בקון, פולין--פרקים בתולדות היהודי מזרחי-איירופה ותרבותם, ייחידה 8: "מפולין ל'מזרחה איירופאי-יהודי מזרח איירופה לארכזיהם", הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 95-105, 13-22, 1794-1863", בתוך: קיומן ושבור, בעריכת'. ברטל ו'. גוטמן (מרכז שור, 1997), כרך 1, עמ' 353-368.

שיעור 10 19.12
האימפריה הרוסית, עד 1844
קראיה:

שモאל אטינגר, בין רוסיה לפולין (מוסד ביאליק ומרכז זלמן שור, 1994), עמ' 217-233 ("היסודות והמגמות בעיצוב מדיניותו של השלטון הרוסי כלפי היהודים עם חלוקת פולין"); גרשון בקון, פולין-פרקים בתולדות יהודי מזרח-אירופה ותרבותם, ייחידה 8: "פולין ל'מזרחה אירופאי-יהודי מזרח אירופה לארכזותיהם", הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 24-40.

קראיה להעשרה:

John Doyle Klier, *Russia Gathers Her Jews: The Origins of the 'Jewish Question' in Russia, 1772-1825* (Northern Illinois University Press, 1986), chapter 3, chapter 4.*
• בכתיבת סיכום על פרקים אלה בספר של קליר, ניתן לסכם אותם בנפרד, או לשלב את שני הסיכומים יחד בדוח כפول (&eq; שווה ערך שני דוחות קראיה).

שיעור 11 26.12
יהוד' ארצות האסלאם על סף עידן הקולוניאליזם
קראיה:

שלום בר-אשר, "יהודים באפריקה הצפונית ובמצרים", בთוך: *תולדות היהודים בארצות האסלאם*, כרך 1, עורך ש. בר-אשר, י. ברנאן, י. טובי, עמ' 121-170 * [eq&] 3 דוחות קראיה;
או - [הבחירה בידיכם]:
יוסף טובי, "המרכזים היהודיים באסיה", בთוך: *תולדות היהודים בארצות האסלאם*, כרך 1, עורך ש. בר-אשר, י. ברנאן, י. טובי, עמ' 3-47 * [eq&] 2 דוחות קראיה].

קראיה להעשרה:

Susan G. Miller, et al., "Inscribing Minority Space in the Islamic City: The Jewish Quarter of Fez, 1438-1912," *Journal of the Society of Architectural Historians*, vol. 60, no. 3 (2001): 310-327.

שיעור 12 2.1.19
ראשיתה של תנועת הרפורמה ביהדות
קראיה:

מיכאל מאיר, בין מסורת לקדמה: *תולדות התנועה הרפורמית ביהדות*, פרק 1.

שיעור 13 9.1
המשגת ה"אורחותודקסייה": מפעל המשכיות והשמרנות
קראיה:

משה ספט, החדש אסור מן התורה: פרקים בתולדות האורתודוקסיה (ירושלים: מרכז דינור, האונ' העברית, כרמל, 2005), עמ' 14-32 -- שווה שני דוחות קראיה (&eq; 6 עמודים);

צבי זהר, האירו פני המזרח (ת"א: הקיבוץ המאוחד, 2001), עמ' 38-19.

שיעור 14 16.1
סיכום
קראיה:

Robert Seltzer, Jewish People, Jewish Thought (Macmillan, 1980), chapter 11 ("The European State and the Jews, 1770-1880").

חומר לקריאה נוספת:
כנ"ל

הערכת הקורס - הרכיב הציון הסופי :	
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %	ריצה 0 %
השתתפות 0 %	הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %	הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %	בחנים 0 %
אחר 0 %	

מידע נוסף / הערות:

כל חריגה בזמן הגשת העבודה חייבת להיות מאושרת מראש באי-מייל – זאת אומרת, לפחות 48 שעות לפחות לפני המועד ההגשה; כל בקשה צאת מח"בת הסבר מנומך של נסיבות העיקוב [כגון שירות מיילאים או מצב בריאותי אישי או משפחתי (מגובה באסמכתה) או אירוע מסווג אחר ש מגביל באופן אובייקטיבי את האפשרות להגיש את המטלה בזמן . רק באישור המרצה, "קבוע תאריך חדש להגשת העבודה לפי הנسبות ולפי כללי האוניברסיטה ; (ב) בקשה שאין בה גורם בלתי נמנע מהותי ומחייב לא התקבל כנימוק סביר לדוחית מועד ההגשה .

חומר הקריאה לקורס:

כל החומר הנדרש לקריאה יועלה לאתר הקורס ב"מודול", למעט פרטיים שיש גישה אליהם במאגרים האלקטרוניים של הספרייה (אלה מסומנים כך בראשימה כ_DLקמן), ולמעט כמה מהפריטים המוגדרים בתור "קריאה העשרה". (פרטיים אלה נמצאים לרשותכם בספריה).